

Sääskenvalkku

Knottblomster

Malaxis monophyllos

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Rauhoitettu (LSA 521/2021)

Ahvenanmaalla rauhoitettu (ÅFS 113/1998)



Luonnehdinta

Sääskenvalkku on pienikokoinen (10–25 cm), vaaleanvihreä ja melko huomaamaton kämmekkä. Varren tyvi on sipulinmuotoinen ja lehtiä on tavallisesti yksi, harvoin kaksi. Lehti on leveänsoikea ja monisuoninen. Pienet kukat sijaitsevat pitkässä tähkässä ja niitä on runsaasti. Kukkien väri vaihtelee valkeahkosta vaaleanvihreään. Sääskenvalkku muistuttaa suuresti vieläkin pienempää suovalkkua (*Hammarbya paludosa*), jolla on kuitenkin yleensä kaksi pientä ja mehevää, lusikkamaisen koveraa lehteä. Sääskenvalkku kukkii kesä-heinäkuussa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Sääskenvalkun kasvupaikkoja ovat runsasravinteiset ja puolivarjoiset lettorämeet, lettokorvet, avoletot, tervaleppäluhdat ja lähteiköt. Se suosii kalkkipitoista kasvualustaa ja sitä onkin tavattu myös kuivemmilla kalkkikallioniityillä. Sääskenvalkku on aikaisemmin mahdollisesti hyötynyt metsälaidunnuksesta. Laji esiintyy harvinaisena melkein koko Etelä- ja Keski-Suomessa, pohjoisessa sen esiintymisalue ulottuu Pelkosenniemelle.

Nykytila ja uhkatekijät

Viime vuosikymmeninä sääskenvalkku on selvästi taantunut. Sitä uhkaavat ojitus ja turpeenotto sekä metsien uudistus- ja hoitohakkuut. Rehevien soiden raivaaminen pelloiksi, metsäojitukset sekä niiton ja laidunnuksen loppumisesta johtuva kasvupaikkojen umpeutuminen ovat pienentäneet lajin kantaa. Myös kalkinlouhinta uhkaa sääskenvalkkua. Puolet sääskenvalkun tunnetuista kasvupaikoista sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan sääskenvalkun kasvupaikka ja sen välitön lähiympäristö jätetään voimakkaiden hakkuiden, maanmuokkausten ja ojitusten ulkopuolelle, eikä kasvupaikan vesitaloutta tule muuttaa muillakaan tavoin. Ainakin osa sääskenvalkun kasvupaikoista sijaitsee metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä, joiden ominaispiirteet tulee säilyttää.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Rautiainen, V.-P., Rytteri, T., Kurto A. & Väre H. (toim.). 2002. Putkilokasvien uhanalaisuuden arviointi – lajikohtaiset perustelut. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 593. 194 s.
- Rytteri, T. 1997. Sääskenvalkku – knottblomster. Teoksessa: Rytteri, T. & Kettunen, T. (toim.). Uhanalaiset kasvimme. Suomen ympäristökeskus ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki. S. 191.

Kuva: Leena Eerola